

Teismo praktikos rinkinys

TEISINGUMO TEISMO (septintoji kolegija) SPRENDIMAS

2018 m. balandžio 12 d.*

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Aplinka – Direktyva 92/43/EEB – Natūralių buveinių apsauga – Specialios saugomos teritorijos – 6 straipsnio 3 dalis – Išankstinis vertinimas siekiant nustatyti, ar būtina vertinti plano arba projekto poveikį specialiai saugomai teritorijai – Priemonės, į kurias šiuo tikslu gali būti atsižvelgiama“

Byloje C-323/17

dėl *High Court* (Aukštasis Teismas, Airija) 2017 m. gegužės 10 d. sprendimu, kurį Teisingumo Teismas gavo 2017 m. gegužės 30 d., pagal SESV 267 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje

People Over Wind,

Peter Sweetman

prieš

Coillte Teoranta

TEISINGUMO TEISMAS (septintoji kolegija)

kurį sudaro kolegijos pirmininkas A. Rosas, teisėjai C. Toader (pranešėja) ir E. Jarašiūnas,

generalinė advokatė J. Kokott,

kancleris A. Calot Escobar,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

- *People Over Wind* ir M. Sweetman, atstovaujamų solisitoriaus O. Clarke, BL O. Collins ir SC J. Devlin,
- *Coillte Teoranta*, atstovaujamo solisitoriaus J. Conway ir BL S. Murray ir SC D. McGrath,
- Europos Komisijos, atstovaujamos C. Hermes ir E. Manhaeve,

atsižvelgęs į sprendimą, priimtą susipažinus su generalinės advokatės nuomone, nagrinėti bylą be išvados,

* Proceso kalba: anglų.

priima šį

Sprendimą

1. Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas dėl 1992 m. gegužės 21 d. Tarybos direktyvos 92/43/EEB dėl natūralių buveinių ir laukinės faunos bei floros apsaugos (OL L 206, 1992, p. 7; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 15 sk., 2 t., p. 102; toliau – Buveinių direktyva) 6 straipsnio 3 dalies aiškinimo.
2. Šis prašymas pateiktas nagrinėjant nevyriausybinės aplinkos apsaugos organizacijos *People Over Wind* ir Peter Sweetman ginčą su Airijos valstybei priklausančia bendrove *Coillte Teoranta*, veikiančia miškininkystės sektoriuje (toliau – *Coillte*), dėl kabelio, prijungiančio jūros vėjo jėginių parką prie elektros energijos tinklo, tiesimo darbų.

Teisinis pagrindas

Sąjungos teisė

3. Buveinių direktyvos dešimtoje konstatuojamoje dalyje nustatyta:
„kadangi būtina tinkamai įvertinti bet kuri planą ar programą, kuri galėtų turėti reikšmingą [stiprų] poveikį esamos ar ateityje numatytos įsteigti saugomos teritorijos apsaugos tikslams.“
4. Šios direktyvos 2 straipsnyje nustatyta:
„1. Šios direktyvos tikslas – padėti užtikrinti biologinę įvairovę, apsaugant natūralias buveines ir laukinę fauną bei florą europinėje valstybių narių, kurioms taikoma Sutartis, teritorijoje.
2. Priemonės, kurių imamasi pagal šią direktyvą, turi palaikyti ar atstatyti [atkurti] palankią Bendrijos svarbos natūralių buveinių ir laukinės faunos bei floros rūšių apsaugos būklę.
3. Taikant priemones pagal šią direktyvą, atsižvelgiama į ekonominius, socialinius ir kultūrinius reikalavimus bei regionines ir vietines charakteristikas.“
5. Minėtos direktyvos 3 straipsnio 1 dalis suformuluota taip:
„*Natura 2000* pavadinimu kuriamas vieningas specialių saugomų teritorijų Europos ekologinis tinklas. Šis tinklas, sudarytas iš teritorijų, kuriose yra į I priedą įrašyti natūralių buveinių tipai ir į II priedą įrašytų rūšių buveinės, sudaro galimybę palaikyti, o kur reikia ir atstatyti iki geros apsaugos būklės natūralių buveinių tipus ir rūšių buveines jų natūraliame paplitimo areale.
<...>“
6. Tos pačios direktyvos 6 straipsnyje nustatyta:
„1. Specialioms saugomoms teritorijoms valstybės narės nustato būtinas apsaugos priemones, tarp jų, jei reikia, atitinkamus tvarkymo planus, parengtus specialiai šioms teritorijoms ar integruotus į kitus plėtros planus, ir atitinkamas įstatymais nustatytas, administracines arba sutartyje numatytas priemones, kurios atitinka teritorijoje esančių į I priedą įtrauktų natūralių buveinių tipų ir į II priedą įtrauktų rūšių ekologinius reikalavimus.“

2. Valstybės narės imasi priemonių, siekdamos specialiose saugomose teritorijose išvengti natūralių buveinių ir rūšių buveinių blogėjimo, taip pat rūšių, kurių apsaugai buvo įsteigtos specialios saugomos teritorijos, trikdymo, jei toks trikdymas galėtų būti stiprus atsižvelgiant į šios direktyvos tikslus.

3. Bet kokiems planams ir projektams, tiesiogiai nesusijusiems arba nebūtinai teritorij[ai] tvarky[ti], bet galintiems ją reikšmingai [stipriai] paveikti individualiai arba kartu su kitais planais arba projektais, turi būti atliekamas jų galimo poveikio teritorijai įvertinimas. Atsižvelgiant į poveikio teritorijai įvertinimo išvadas ir remiantis 4 dalies nuostatomis, kompetentingos nacionalinės institucijos pritaria planui ar projektui tik įsitikinusios, kad jis neigiamai nepaveiks nagrinėjamos teritorijos vientisumui [vientisumo] ir, jei reikia, išsiaiškinusios plačiosios visuomenės nuomonę.

4. Jei, nepaisant poveikio teritorijai neigiamo įvertinimo ir nesant kitų alternatyvių sprendimų, šis planas ar projektas vis dėlto privalo būti įgyvendintas dėl įpareigojančių priežasčių, tarp jų ir socialinio ar ekonominio pobūdžio, neatsižvelgti į visuomenės interesus [dėl privalomųjų viršesnio viešojo intereso pagrindų, tarp jų ir socialinio ar ekonominio pobūdžio], valstybė narė imasi visų kompensacinių priemonių, būtinų bendram *Natura 2000* vientisumui apsaugoti. Apie patvirtintas kompensacines priemones ji praneša Komisijai.

Kai atitinkamoje teritorijoje yra prioritetas natūralių buveinių tipas ir (arba) prioritetas rūšis, vieninteliai argumentai, kuriuos galima pateikti, yra argumentai, susiję su žmonių sveikata ar sauga, su labai svarbiomis aplinkai palankiomis pasekmėmis arba kitomis, Komisijos nuomone, įpareigojančiomis priežastimis neatsižvelgti į visuomenės interesus.“

Airijos teisė

- 7 *High Court* (Aukštasis Teismas, Airija) patikslina, kad plėtros leidimą reglamentuoja *Planning and Development Acts* (teritorijų planavimo ir plėtros įstatymai) ir pagal juos patvirtinti reglamentai. Kompetentinga institucija yra vietos teritorijų planavimo institucija, o skundus nagrinėja *An Bord Pleanála* (Nacionalinė teritorijų planavimo skundų taryba).
- 8 Tam tikrų rūšių planuojami darbai laikomi „planuojamais darbais, kuriems vykdyti nereikalingas leidimas“ ir, taikant tam tikras išimtis, jai nereikalingas leidimas pagal teritorijų planavimo ir plėtros įstatymus. Planuojamų darbų, kuriems vykdyti nereikalingas leidimas, pavyzdys yra „[b]et kurio vykdytojo, turinčio teisę tiekti elektros energiją, planuojami darbai, kuriuos sudaro įmonei reikalingų požeminių magistralinių vamzdžių, vamzdžių, kabelių ar kitų įrenginių tiesimas“.
- 9 Vis dėlto „planuojamų darbų, kuriems vykdyti nereikalingas leidimas“ projektams gali reikėti gauti kitokius leidimus arba turi būti vykdoma patvirtinimo procedūra. *European Communities (Birds and Natural Habitats) Regulations 2011* (2011 m. nuostatai) taikomi kitiems projektams nei tie, kuriems būtina gauti plėtros leidimą, kaip tai suprantama pagal teritorijų planavimo ir plėtros įstatymus. Be to, net jeigu planuojami darbai priskiriami prie vienos iš „planuojamų darbų, kuriems vykdyti nereikalingas leidimas“ kategorijų, leidimas pagal teritorijų planavimo ir plėtros įstatymus gali būti reikalingas, kai reikia atlikti tinkamą vertinimą pagal Buveinių direktyvos 6 straipsnio 3 dalį.
- 10 2011 m. nuostatų 42 straipsnyje nustatyta:

„1. Plano arba projekto, kuriam reikia pateikti prašymą išduoti leidimą arba kurį valdžios institucija ketina vykdyti arba patvirtinti ir kuris nėra tiesiogiai susijęs arba būtinas teritorijai tvarkyti kaip europinei teritorijai, išankstinį vertinimą atlieka valdžios institucija, kad, atsižvelgdama į pažangiausias mokslo žinias ir teritorijos apsaugos tikslus, galėtų įvertinti, ar toks planas arba projektas atskirai arba kartu su kitais planais ir projektais gali daryti reikšmingą [stiprų] poveikį europinei teritorijai.

2. Valdžios institucija 1 dalyje numatytą išankstinį vertinimą atlieka prieš išduodama leidimą planui ar projektui arba prieš priimdama sprendimą vykdyti arba patvirtinti planą ar projektą.

<...>

6. Valdžios institucija nustato, jog plano arba projekto tinkamas vertinimas reikalingas, kai planas arba projektas nėra tiesiogiai susijęs arba būtinas teritorijai tvarkyti kaip europinei teritorijai ir kai remiantis objektyvia mokslo informacija, gauta atlikus išankstinį vertinimą pagal šį straipsnį, galima atmesti galimybę, kad planas arba projektas atskirai arba kartu su kitais planais ir projektais darys reikšmingą [stiprų] poveikį europinei teritorijai.

7. Valdžios institucija nustato, jog plano arba projekto tinkamas vertinimas nereikalingas, kai planas arba projektas nėra tiesiogiai susijęs arba būtinas teritorijai tvarkyti kaip europinei teritorijai ir kai remiantis objektyvia mokslo informacija, gauta atlikus išankstinį vertinimą pagal šį straipsnį, galima atmesti galimybę, kad planas arba projektas atskirai arba kartu su kitais planais ir projektais darys stiprų poveikį europinei teritorijai.“

Pagrindinė byla ir prejudicinis klausimas

- 11 Ginčas pagrindinėje byloje susijęs su vertinimu, ar kabelio, kuriuo siekiama sujungti vėjo jėgainių parką su elektros energijos tinklu, tiesimas turės poveikį dviem į Europos ekologinį tinklą *Natura 2000* patenkančioms specialioms saugomoms teritorijoms, t. y. Barou upės ir Noiro upės (Airija). Ši teritorija yra Airijos gėlavandenės perluotės (*Margaritifera Durrovensis*) porūšio buveinė (toliau – Noiro gėlavandenė perluotė). Ši rūšis įtraukta į Buveinių direktyvos II priedą. Remiantis prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusių teismo duomenimis, išlikusią subrendusių Noiro gėlavandenių perluočių populiaciją, kurioje 1991 m. buvo net 20 000 moliuskų, sudaro 300 individų. Kiekvieno moliusko gyvenimo trukmė yra maždaug nuo 70 iki 100 metų, tačiau 1970 m. Noiro upėje Noiro gėlavandenės perluotės nustojo daugintis. Šio teismo teigimu, kaip matyti iš naujausių tyrimų, šiai rūšiai kyla išnykimo pavojus dėl didelio nusėdusio upės sluoksnio –jam šie organizmai ypač jautrūs, dėl to išteklių atkūrimas į upę įleidžiant jaunikių nebūtų sėkmingas.
- 12 Pagrindinėje byloje nagrinėjamas reikalingas leidimas vėjo jėgainių parko plėtrai, išskyrus jos prijungimą prie tinklo, buvo nagrinėjamas ir per ankstesnes procedūras. Šiam 2013 m. Nacionalinės teritorijų planavimo skundų tarybos išduotam leidimui buvo nustatytos tam tikros sąlygos. Leidimo 17 sąlygoje numatyta, kad „[p]lanuojami statybų darbai vykdomi vadovaujantis statybų darbų vykdymo planu, kuris iki planuojamų darbų pradžios turi būti pateiktas ir raštu suderintas su teritorijų planavimo institucija. Šiame plane pateikiama informacija apie planuojamų statybų darbų metodiką, įskaitant <...> k) priemones, kuriomis užtikrinama, kad paviršinio vandens nuotėkis bus kontroliuojamas taip, kad į upes nepateks sąnašų ar kitų teršalų <...>“.
- 13 Išdavus šį leidimą, darbų vykdytojas turėjo spręsti elektros tinklų prijungimo prie vėjo jėgainių parko naudojant kabelį klausimą, kuris yra pagrindinės bylos dalykas.
- 14 Ieškovė pagrindinėje byloje mano, kad upės teršalai, kurių atsirastų tiesiant jungiamąjį kabelį, kaip antai, sąnašų ir nuosėdų, turėtų kenksmingą poveikį Noiro gėlavandenėms perluotėms.
- 15 *Coillte* teigia, kad pagrindinėje byloje nagrinėjamas tiesimas, yra „darbai, kuriems vykdyti nereikalingas leidimas“, kaip tai suprantama pagal nacionalinės teisės aktus, taikomus plėtros srityje. Vis dėlto ji pripažįsta, kad tuo atveju, kai įgyvendinant projektą reikėtų atlikti tinkamą poveikio aplinkai vertinimą, iš vietos institucijos, atsakingos už teritorijų planavimą, turi būti gautas leidimas vykdyti su šiuo teritorijų planavimu susijusius darbus.

- 16 Siekiant nustatyti, ar reikia atlikti tokį tinkamą vertinimą, bendrovė pasamdė konsultantus atlikti tyrimą (toliau – išankstinis vertinimas).
- 17 Šių konsultantų parengtoje išankstinio vertinimo ataskaitoje, be kita ko, nustatyta:
- „a) netaikant apsaugos priemonių kyla grėsmė, kad į vandens telkinius išilgai siūlomos trasos, įskaitant kryptinio grėžimo vietas, pateks suspenduotų kietųjų medžiagų;
 - b) kiek tai susiję su Noiro gėlavandenėmis perluotėmis, jeigu atliekant planuojamus kabelio tiesimo darbus į perluočių populiacijos teritoriją upėje per mažesnius upelius ar upes patektų sąnašų ar teršalų, kaip antai betono, perluočių populiacijai būtų daromas neigiamas poveikis. Žvirgždo nusėdimas gali stabdyti pakankamą vandens tekėjimą per žvirgždą, dėl to Noiro gėlavandenių perluočių jaunikliams trūktų deguonies.“
- 18 Iš Teisingumo Teismo turimos bylos medžiagos matyti, kad šioje ataskaitoje taip pat buvo nagrinėjamos „apsaugos priemonės“.
- 19 Vėliau, remdamasis minėta ataskaita, „programos vadovas“ parengė rekomendaciją *Coillte*:
- „Kaip išsamiai nurodyta <...> išankstinio vertinimo ataskaitoje, remiantis joje nustatytais faktais ir, paisant pažangiausių mokslo žinių, prijungimo prie tinklo darbai – vieni arba kartu su Cullenagh vėjo jėginių parku ir kitais planais ar projektais – neturės stipraus poveikio atitinkamoms europinėms teritorijoms atsižvelgiant į europinių teritorijų apsaugos tikslus, todėl atitinkamas vertinimas nėra reikalingas. Prie šios išvados buvo prieita remiantis atstumu nuo siūlomo Cullenagh [(Airija)] prijungimo prie tinklo vietos iki europinių teritorijų, taip pat apsaugos priemonėmis, numatytomis projekto darbų projekte.“
- 20 Atsižvelgdama į nurodytus motyvus ir rekomendaciją *Coillte*, kaip 2011 m. nuostatų 42 straipsnyje nurodyta viešosios valdžios institucija, nusprendė, kad šiuo atveju nereikėjo atlikti jokio tinkamo vertinimo, kaip tai suprantama pagal Buveinių direktyvos 6 straipsnio 3 dalį.
- 21 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas mano, kad sprendimas, pagal kurį nereikėjo atlikti tinkamo vertinimo, grindžiamas išankstinio vertinimo ataskaitoje minimomis „apsaugos priemonėmis“. Šis teismas pažymi, kad priemonės, kurias pasiūlė ir į kurias atsižvelgė šios ataskaitos autoriai, nėra tokios griežtos kaip tos, kurios nurodytos leidimo statyti vėjo jėginių parkų plėtrą 17 sąlygos k punkte.
- 22 Atsižvelgdamas į tai, kas išdėstyta, *High Court* (Aukštasis teismas) nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šį prejudicinį klausimą:
- „Ar (arba kokiomis aplinkybėmis) gali būti svarstomos poveikio mažinimo priemonės atliekant išankstinį vertinimą pagal Buveinių direktyvos <...> 6 straipsnio 3 dalį?“

Dėl prejudicinio klausimo

- 23 Pirmiausia primintina, kad Buveinių direktyvos 6 straipsnyje valstybėms narėms nustatomi tam tikri įpareigojimai ir specialios procedūros, kuriomis, kaip matyti iš šios direktyvos 2 straipsnio 2 dalies, siekiama užtikrinti, kad bus palaikoma ar prireikus atkurta palanki natūralių buveinių ir ypač specialių saugomų teritorijų apsaugos būklė (šiuo klausimu žr. 2013 m. balandžio 11 d. Sprendimo *Sweetman ir kt.*, C-258/11, EU:C:2013:220, 36 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją; taip pat 2016 m. liepos 21 d. Sprendimo *Orleans ir kt.*, C-387/15 ir C-388/15, EU:C:2016:583, 31 punktą).

- 24 Pagal Teisingumo Teismo jurisprudenciją Buveinių direktyvos 6 straipsnio nuostatos turi būti aiškinamos kaip nuosekli visuma, atsižvelgiant į šioje direktyvoje nustatytus apsaugos tikslus. Iš tiesų pagal šio straipsnio 2 ir 3 dalis siekiama užtikrinti vienodą natūralių buveinių ir rūšių buveinių apsaugos lygį, o šio straipsnio 4 dalis tėra nuo minėtos 3 dalies antro sakinio nukrypti leidžianti nuostata (šiuo klausimu žr. 2016 m. sausio 14 d. Sprendimo *Grüne Liga Sachsen ir kt.*, C-399/14, EU:C:2016:10, 52 punktą ir nurodytą jurisprudenciją).
- 25 Taigi, minėtos direktyvos 6 straipsnyje priemonės skirstomos į tris kategorijas: apsaugos, prevencijos ir kompensacinės priemonės, numatytos atitinkamai šio straipsnio 1, 2 ir 4 dalyse. Iš Buveinių direktyvos 6 straipsnio matyti, kad šioje nuostatoje nėra jokios nuorodos į kokią nors „poveikio mažinimo priemonės“ sąvoką (šiuo klausimu žr. 2016 m. liepos 21 d. Sprendimo *Orleans ir kt.*, C-387/15 ir C-388/15, EU:C:2016:583, 57 ir 58 punktus ir nurodytą jurisprudenciją).
- 26 Darytina išvada, kad iš nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą motyvų aišku, kad priemonės, kurias prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas laiko „poveikio mažinimo priemonėmis“, o *Coillte* vadina „apsaugos priemonėmis“, yra priemonės, kuriomis siekiama išvengti neigiamo planuojamo projekto poveikio atitinkamai teritorijai arba jį sumažinti.
- 27 Taigi savo klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar Buveinių direktyvos 6 straipsnio 3 dalį reikia aiškinti taip, kad, siekiant nustatyti, ar būtina atlikti planuojamo projekto poveikio atitinkamai teritorijai tinkamą vertinimą, yra įmanoma išankstinio vertinimo etape atsižvelgti į priemones, kuriomis siekiama išvengti neigiamo projekto poveikio šiai teritorijai arba jį sumažinti.
- 28 Pagal Buveinių direktyvos dešimtą konstatuojamąją dalį būtina tinkamai įvertinti bet kuri planą ar programą, kuri galėtų turėti stiprų poveikį esamos ar ateityje numatytos įsteigti saugomos teritorijos apsaugos tikslams. Ši konstatuojamoji dalis atsispindi šios direktyvos 6 straipsnio 3 dalyje, kurioje numatyta, kad planas ar projektas, galintis stipriai paveikti nagrinėjamą teritoriją, negali būti patvirtintas be išankstinio jo galimo poveikio vertinimo (2004 m. rugsėjo 7 d. Sprendimo *Waddenvereniging ir Vogelbeschermingsvereniging*, C-127/02, EU:C:2004:482, 22 punktą).
- 29 Kaip pažymėjo Teisingumo Teismas, Buveinių direktyvos 6 straipsnio 3 dalyje nurodomi du etapai. Pirmajame etape, kuris numatytas pirmame šios nuostatos sakinyje, reikalaujama, kad valstybės narės atliktų tinkamą plano ar projekto galimo poveikio saugomai teritorijai vertinimą, jei šis planas ar projektas gali stipriai tą teritoriją paveikti. Tos pačios nuostatos antrame sakinyje numatytame antrajame etape, kuris pradedamas pabaigus minėtą tinkamą vertinimą, apribojamas tokio plano ar projekto patvirtinimas nustatant sąlygą, kad jis neturi neigiamai paveikti atitinkamos teritorijos vientisumo, laikantis 6 straipsnio 4 dalyje nustatytų nuostatų (2016 m. liepos 21 d. Sprendimo *Orleans ir kt.*, C-387/15 ir C-388/15, EU:C:2016:583, 44 ir 46 punktai ir nurodyta jurisprudencija).
- 30 Svarbu pažymėti, kad Buveinių direktyvos 6 straipsnio 3 dalyje taip pat įtvirtintas atsargumo principas ir leidžiama veiksmingai užkirsti kelią numatomų planų ar projektų neigiamam poveikiui saugomų teritorijų vientisumui. Ne toks griežtas patvirtinimo kriterijus, kaip nagrinėjamas, negali taip pat veiksmingai užtikrinti, kad bus pasiektas teritorijų, kurioms skirta minėta nuostata, apsaugos tikslas (2017 m. balandžio 26 d. Sprendimo *Komisija / Vokietija*, C-142/16, EU:C:2017:301, 40 punktą ir nurodyta jurisprudencija).
- 31 Šiuo atveju, kaip šalys pagrindinėje byloje ir Komisija sutinka, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismo abejonės yra susijusios tik išankstinio vertinimo etapu. Konkrečiau kalbant, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas siekia išsiaiškinti, ar į priemones, kuriomis siekiama išvengti minėto plano ar projekto kenksmingo poveikio nagrinėjamai teritorijai arba jį sumažinti, galima atsižvelgti išankstinio vertinimo etape, siekiant nustatyti, ar būtina atlikti tinkamą plano ar projekto poveikio šiai teritorijai vertinimą.

- 32 Buveinių direktyvos 6 straipsnio 3 dalyje aiškiai nustatyta, kad pareiga atlikti vertinimą priklauso nuo dviejų sudėtinių sąlygų: pirma, nagrinėjamas planas ar projektas neturi būti susijęs arba nebūtinai teritorijai tvarkyti; antra, jis gali ją stipriai paveikti.
- 33 Iš Teisingumo Teismo turimos bylos medžiagos matyti, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas mano, kad pirmoji sąlyga yra įvykdyta.
- 34 Kiek tai susiję su antrąja sąlyga, iš suformuotos jurisprudencijos matyti, kad pagal Buveinių direktyvos 6 straipsnio 3 dalį reikalavimas atlikti tinkamą plano ar projekto vertinimą siejamas su tikimybe arba pavojumi, kad šis planas ar projektas stipriai paveiks atitinkamą teritoriją. Atsižvelgiant visų pirma į atsargumo principą, toks pavojus egzistuoja, kai, remiantis objektyviomis aplinkybėmis, neatmetama galimybė, kad minėtas planas ar projektas stipriai paveiks nagrinėjamą teritoriją (2011 m. gegužės 26 d. Sprendimo *Komisija / Belgija*, C-538/09, EU:C:2011:349, 39 punktą ir nurodyta jurisprudencija). Toks pavojus privalo būti vertinamas atsižvelgiant, be kita ko, į su tokio planu ar projektu susijusios teritorijos požymius ir specifines aplinkos sąlygas (šiuo klausimu žr. 2016 m. liepos 21 d. Sprendimo *Orleans ir kt.*, C-387/15 ir C-388/15, EU:C:2016:583, 45 punktą ir nurodytą jurisprudenciją).
- 35 Kaip teigia ieškovai pagrindinėje byloje ir Komisija, ta aplinkybė, kad, kaip pažymėjo prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, vertinant būtinybę atlikti tinkamą vertinimą atsižvelgiama į priemones, kuriomis siekiama išvengti minėto plano ar projekto kenksmingo poveikio nagrinėjamai teritorijai arba jį sumažinti, leidžia daryti prielaidą, jog tikėtina, kad teritorijai padarytas stiprus poveikis, todėl reikia atlikti tokį vertinimą.
- 36 Šią išvadą patvirtina ir tai, kad išsami ir tiksli nagrinėjamų priemonių, kuriomis siekiama išvengti minėto plano ar projekto neigiamo poveikio nagrinėjamai teritorijai arba jį sumažinti, analizė turi būti atlikta ne išankstinio, o būtent tinkamo vertinimo etape.
- 37 Jeigu į tokias priemones, kurių buvo imtasi išankstinio vertinimo etape, būtų atsižvelgta, galėtų būti pažeistas Buveinių direktyvos veiksmingumas, taip pat, konkrečiai kalbant, nukentėtų tinkamo vertinimo etapas, nes jis prarastų prasmę ir kultų vertinimo etapo, kuris vis dėlto yra esminė šioje direktyvoje numatyta garantija, apėjimo pavojus.
- 38 Šiuo klausimu Teisingumo Teismo jurisprudencijoje pabrėžiama, kad pagal Buveinių direktyvos 6 straipsnio 3 dalį atliktame vertinime negali būti spragų; jame turi būti pateikti išsamūs, tikslūs ir galutiniai duomenys ir išvados, galintys išsklaidyti bet kokias pagrįstas mokslo abejones dėl numatytų darbų poveikio atitinkamai saugomai teritorijai (2016 m. liepos 21 d. Sprendimo *Orleans ir kt.*, C-387/15 ir C-388/15, EU:C:2016:583, 50 punktą ir nurodyta jurisprudencija).
- 39 Be to, būtent pagal Buveinių direktyvos 6 straipsnio 3 dalį tokie asmenys, kaip ieškovai pagrindinėje byloje, be kita ko, įgyja teisę dalyvauti sprendimo priėmimo procedūroje dėl prašymo išduoti plano ar projekto, galinčio daryti didelį poveikį aplinkai, leidimą (šiuo klausimu žr. 2016 m. lapkričio 8 d. Sprendimo *Lesoochránárske zoskupenie VLK*, C-243/15, EU:C:2016:838, 49 punktą).
- 40 Atsižvelgiant į visa tai, kas išdėstyta, į pateiktą klausimą reikia atsakyti, kad Buveinių direktyvos 6 straipsnio 3 dalis aiškintina taip, kad, siekiant nustatyti, ar vėliau būtina atlikti plano arba projekto poveikio atitinkamai teritorijai tinkamą vertinimą, išankstinio vertinimo etape nereikia atsižvelgti į priemones, kuriomis siekiama išvengti plano ar projekto kenksmingo poveikio šiai teritorijai arba jį sumažinti.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

- 41 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiai teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (septintoji kolegija) nusprendžia:

1992 m. gegužės 21 d. Tarybos direktyvos 92/43/EEB dėl natūralių buveinių ir laukinės faunos bei floros apsaugos 6 straipsnio 3 dalį reikia aiškinti taip, kad, siekiant nustatyti, ar vėliau būtina atlikti plano ar projekto poveikio atitinkamai teritorijai tinkamą vertinimą, išankstinio vertinimo etape nereikia atsižvelgti į priemones, kuriomis siekiama išvengti plano ar projekto kenksmingo poveikio šiai teritorijai arba jį sumažinti.

Parašai.